

Paloma
Sánchez-Garnica

ÚLTIMS DIES A BERLÍN

Columna

PALOMA SÁNCHEZ-GARNICA
ÚLTIMS DIES
A BERLÍN

Traducció de Núria Parés Sellarès

COL·LECCIÓ CLÀSSICA
TÍTOL ORIGINAL: *ÚLTIMOS DÍAS EN BERLÍN*
PRIMERA EDICIÓ: MAIG DEL 2022
© PALOMA SÁNCHEZ-GARNICA, 2021
AUTORA REPRESENTADA PER DOSPASSOS AGENCIA LITERARIA
© DE LA TRADUCCIÓ: NÚRIA PARÉS SELLARÈS, 2022
© EDITORIAL PLANETA, S.A.
© COLUMNNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-2913-9
DIPÒSIT LEGAL: B. 5.544-2022
FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62
IMPRÈS A CATALUNYA - PRINTED IN CATALONIA

www.columnnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per imprimir aquest llibre està qualificat com a ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Berlín, 30 de gener de 1933

La història, obeint una llei irrevocable, denega als contemporanis la possibilitat de conèixer en els seus inicis els grans moviments que determinen la seva època.

STEFAN ZWEIG,
El món d'ahir. Memòries d'un europeu*

Malgrat l'aire gèlid d'aquell capvespre, en Yuri Santacruz va decidir sortir al carrer. La mestressa de la casa, la senyora Metzger, havia sentit la notícia per la ràdio: s'havia organitzat una desfilada de torxes per celebrar el nomenament d'Adolf Hitler com a nou canceller a Alemanya. No s'ho volia perdre. Per recomanació de la senyora Metzger, es va abrigar i va baixar les escales escopetejat. Tot just sortir del portal, el fred li va traspasar la jaqueta gruixuda, encara descordada. Enfredorit, es va cordar els botons, es va posar els guants de pell que li havia regalat la seva germana Katia per Nadal i es va ajustar al coll la bufanda que li havia teixit la vella Sveta. Del cel plomís en queia una aiguanau que li

* Quaderns Crema, Barcelona, 2011. Traducció de Joan Fontcuberta. (*N. de la T.*)

mullava les galtes. Es va calar el barret i va avançar a pas ràpid per Friedrichstrasse. De moltes finestres i façanes en penjaven banderoles de color vermell retolades pel negre de les retorçades esvàstiques. Quan va arribar al bulevard Unter den Linden va alentir el pas, astorat per l'espectacle.

En l'horitzó nocturn en el qual destacava l'àtic de la Porta de Brandenburg, s'entreveia la fulgència de centenars de teies que es movien al ritme de la marxa. A mesura que en Yuri s'acostava a Pariser Platz, creixia una multitud desordenada delerosa de presenciar aquell seguici. Les guspieres de les torxes crepitaven en l'aire gelat. Impressionava el cruixit de les botes que trencaven la neu del terra amb el pas sincronitzat al compàs del redoble dels tambors i de les veus potents que entonaven el «Horst Wessel Lied», el cant patriòtic del Partit Nacionalsocialista que acabaria relegant l'himne oficial d'Alemanya en l'època que es començava a forjar en aquell precís instant. L'avenç de centenars d'homes vestits amb l'uniforme marró fosc de les milícies nazis semblava una serp flamejant que lliscava lenta i implacable per sota els arcs de la Porta de Brandenburg, travessava Pariser Platz i girava per Wilhelmstrasse per passar per davant de la cancelleria, al balcó de la qual saludava un Hitler envanit. Eren les SA, les famoses tropes d'assalt, que en els últims temps havien augmentat en nombre i en aclaparadora presència de manera alarmant, infiltrades cada vegada amb més ímpetu a la vida privada dels ciutadans, esmerçades a atemorir i a proscriure qualsevol dissidència política, aturant qualsevol crítica al partit liderat per Hitler.

En Yuri observava atònit aquella massa humana que es movia davant dels seus ulls en fileres de sis, cadascun dels homes brandant una torxa i formant llampades de llum en el gris de les llambordes i ombres inquietants a les façanes dels edificis, com una amenaça subtil. Es va obrir pas a empentes entre la multitud de dones alemanyes, mares, germanes i esposes dels homes i els nois que desfilaven amb aire

marcial pel mig del carrer, als quals aclamaven amb ímpetu fervorós i amb el braç alçat agitant el que tinguessin a mà —mocadors, bufandes, banderoles—, contagiades d'una mena d'histerisme que s'estenia com un tòxic imperceptible. Altres, com ell, eren simples espectadors que assistien a aquella posada en escena amb gestos de cautela, recelosos, sorpresos.

Era tan gran l'entusiasme dels que contemplaven la desfílada, que no semblava pas que notessin el fred viu que feia; en Yuri, en canvi, es veia obligat a moure's constantment per no quedar glaçat. Submergit en aquella multitud, se sentia esmaperdut amb aquella magnífica celebració del que es considerava un triomf d'Alemanya. Li va costar no deixar-se arrossegar per l'eufòria col·lectiva, per la sensació que alguna cosa important estava passant.

Després de més d'una hora caminant cap aquí cap allà, va decidir tornar a casa. Es va allunyar de les arengues i el soroll i va transitar a poc a poc per carrers cada vegada més solitaris. Quan ja enfilava el seu, va sentir un tros enllà una barreja de veus, insults i crits d'auxili. Es va aturar i es va girar per saber què passava i qui demanava ajuda. A uns cinquanta metres, mitja dotzena d'homes uniformats de color marró clavaven cops i coces sense pietat a algú que ja estava tirat per terra i que intentava protegir-se amb el cos encongit. Just arribar a Berlín li havien aconsellat que, per la seva pròpia seguretat, es mantingués al marge de situacions com aquella. Es va quedar immòbil durant uns segons, indecís, esparverat de ser testimoni de la salvatge pallissa a un indefens. Era a pocs metres del portal i va fer per continuar el seu camí i seguir el consell d'allunyar-se'n, de no ficar-se en embolics, però aquells crits li arribaven implacables fins a la consciència. Va tancar amb força els punys a dins dels guants, va tensar la mandíbula i va fer un pas, i un altre, i encara un altre, sense adonar-se que estava corrent cap al grup.

—Ei, pareu ja! —va cridar en un alemany perfecte quan ja era molt a prop—. Què feu? Deixeu-lo estar!

Es va quedar a un parell de metres, com si amb la seva simple presència pogués arribar a acoquinar aquells energúmens. Només un dels agressors va interrompre els afanys; la resta no van fer ni el gest de parar de rabejar-se en el cos encongit i tens de la seva víctima.

El que s'havia aturat se li va encarar, desafiant, amb els braços fent nansa, les cames obertes, la barbata alta, el pit inflat, altiu.

—Què cony t'importa, a tu? Fot el camp d'aquí si no vols rebre tu també.

Tots anaven amb la gruixuda camisa marró, la corbata de conjunt, el braçalet vermell amb la creu gammada cenyit al braç esquerre, el corretjam de pell encreuat al pit, els pantalons bombatxos, el quepis calat i unes rudes botes negres que tapaven el panxell de la cama, com els que havia vist desfilat feia un moment, però aquests dedicats a la despietada caça d'una presa factible.

—Sou molts contra un de sol. —En Yuri va intentar mantenir un to de calma i que no se li notés la por que el dominava—. No és gaire valent per part vostra, no trobes?

—Fot el camp, t'he dit —va insistir el camisa marró—. No és problema teu.

Sense aturar-se a pensar-ho, deixant-se endur per l'instint moral de la consciència, i amb un moviment ràpid i inesperat, en Yuri va esquivar amb habilitat aquell mur humà i va anar directe cap al grup amb la intenció d'apartar-los de l'agredit. Va empènyer uns i altres fins que va aconseguir acostar-se al noi, que no parava de cridar espordit. Va procurar protegir-lo clavant empentes fins que el van tombar; llavors va ser ell qui va començar a rebre coces i cops amb porres de cautxú que li queien a l'esquena com una pluja de pedres. Es va tapar el cap amb els braços i va encongir el cos replegant les cames, esperant que allò

s'acabés en algun moment. De cop i volta, enmig d'aquell infern de cops, es va sentir una veu femenina.

—Prou! Deixeu-los estar! Pareu! Esteu bojos... Els matareu!

—Només faltava això! —va bramar un d'ells—. Ves-te'n d'aquí. Això no és per a dones.

—T'he dit que paris. Ja n'hi ha prou! —va cridar ella. Com que no se'n sortia, va canviar el to i va intentar convencè'ls: Avui és un dia de festa, Franz. Això no toca. —La noia va agafar pel braç el noi que s'havia encarat amb en Yuri, instant-lo a aturar la pallissa—. Va, fes-me cas, emporta't els teus nois a celebrar-ho i deixa estar aquests desgraciats.

El camisa marró va arrufar les celles, va tensar la mandíbula, es va girar cap al grup i va parlar impostant autoritat.

—Molt bé. Per avui ja hem acabat amb aquesta desferra.

L'agressió va remetre i es va fer un silenci només trencat pels esbufecs dels atacants, cansats de propinar patacades. En Yuri va alçar el cap per mirar la dona que els havia salvat; duia una gorra de llana grisa ben calada i el gran coll de l'abric la tapava fins a les galtes. Els ulls d'ella es van clavar en els d'en Yuri, tot just uns instants, fins que algú amb veu ronca va trencar la màgia d'aquella mirada d'un verd gairebé transparent.

—Aquí no s'ha acabat res —va dir el més corpulent de tots, enfrontant-se amb fatxenderia al que semblava el cap del grup. La veu nasal i el caminar tintinejant evidenciaven la borratxera—. A mi no em dona ordres una dona.

—Te les dono jo, que soc el teu superior. I t'ordeno que te'n vagis a casa a dormir la mona, que per avui ja has begut prou.

L'al·ludit tenia l'aspecte d'un os, no només pel color de l'uniforme, sinó pel cos gran i el cap quadrat tan enfonsat que gairebé no tenia coll.

—Me n'aniré quan em doni la gana. A aquest li tenia votada i aquesta vegada no se m'escaparà.

Dit això, va clavar una coça molt forta a la cara del noi, que va esgaripar de dolor i es va arrossegar per l'asfalt com un animaló espantat.

El que actuava com a capítost se li va acostar malgrat que l'altre feia el doble de volum i era mig cap més alt que ell.

—He dit que la festa s'ha acabat —el va comminar, agafant-lo pel braç.

Encarats, el capítost va haver d'alçar la vista per afrontar-li els ulls. L'os inflava tant el pit que feia tensar la tela de la camisa fins a l'extrem. Van forcejar, es van donar empenyes entre crits i insults. Els altres estaven alerta, però cap d'ells no s'atrevia a intervenir. De sobte, algú va donar l'alarma.

—Vigila, Franz, porta una navalla!

Un cop avisat el superior, i després de descobrir l'arma que l'os subjectava amb la mà dreta, va aprofitar la descoordinació de moviments causada per l'efecte de l'alcohol i l'hi va prendre amb habilitat. Tot seguit, en una acció immediata i gairebé inconscient fruit de la ràbia, l'home va alçar la mà i va enfonsar la navalla a la papada del díscol.

—No! —El crit d'impotència de la noia va anar seguit d'un silenci esgarrifós. Durant uns segons eterns els dos homes van quedar units en una abraçada mortal, l'os agafat al cos del seu superior. Finalment, se'n va separar posant-se les mans al coll, amb una ganyota consternada d'horror quan va notar l'aferrada de la mort. Va trontollar, va titubear i es va desplomar clavant-se un cop de cap contra el caire de la vorera, un cop sec que va sonar terriblement buit. Va semblar que la imatge es congelava, que s'aturava en el temps, tots quiets, muts, l'únic moviment eren les bafarades blanquinoses que formava en l'aire l'alè dels altres, panteixant de fred, d'esforç i de consternació.

El caigut va quedar inert, amb els ulls oberts, la boca torçada. Una ombra fosca li va lliscar lentament des del coll,

tenyint de vermell la blancor de la neu nova. El capitost ho observava amb la cara desencaixada, perplex pel que acabava de fer. Es va mirar la mà amb la qual encara empunyava el petit estilet que gotejava sang fresca, i el va deixar anar com si s'hagués enrampat. No parava de mirar-se la mà oberta, ensangonada, tremolosa.

Els altres continuaven sense reaccionar, esglaiats per aquella escena macabra. El primer que es va moure va ser el noi víctima de l'atac, a qui els agressors donaven l'esquena. Es va aixecar sigil·losament i, sense apartar la vista del grup, va agafar en Yuri pel braç i el va ajudar a incorporar-se; amb un gest li va indicar que fugís. Però abans, en Yuri va mirar la noia. Les seves mirades es van tornar a creuar. Després es va posar a córrer.

—Fills de puta —va remugar rabiós el noi que corria davant seu—. Són com animals salvatges.

Quan ja s'acostava al portal, en Yuri va alentir la marxa mentre buscava les claus a la butxaca. Es va aturar just davant de l'entrada, nerviós. El noi també es va aturar.

—Vius aquí? —li va preguntar, com si li estranyés.

En Yuri va assentir mentre intentava ficar la clau al pany. L'altre va fer uns quants passos allunyant-se d'ell, però sense deixar de mirar-lo; es va acostar la mà al front com fent una salutació militar i li va dir amb un gran somriure a la cara:

—Gràcies, amic, te'n dec una.

I tot seguit es va posar a córrer a una velocitat extraordinària. En Yuri es va girar cap al grup, que ja es començava a dispersar. La mà li tremolava tant que no hi havia manera d'encertar la clau. Es notava un batec dolorós a les temples i el llavi li coïa com si hi tingués una teia candent. Notava a la boca el gust pastós de la sang. Finalment va poder obrir, va entrar al portal i es va precipitar escales amunt. Es va tancar a les golfes amb el cor a punt d'esclatar-li dins del pit. Va plantar l'esquena a la paret i es va

deixar caure fins que va quedar assegut a terra, panteixant. Li faltava l'aire, com si l'oxigen no li arribés als pulmons, notava que s'ofegava. Es va treure els guants, es va desempallegar de la bufanda talment com si ho fes d'una soga al coll, però continuava notant una pressió insuportable.

Es va aixecar i, amb pas vacil·lant, va anar fins a una de les llucanes, va obrir el vidre i va treure mig cos a l'exterior buscant aire per respirar. Ho va fer a glopades, amb l'ànsia que li imposava el batec del cor. Quan es va calmar, va tornar a seure a terra, a la vora de la finestra oberta. Tremolava de fred. O potser era de por, la por que l'acompanyava sempre des de feia dotze anys.